

FIȘA DISCIPLINEI

Istoria artei universale III – Renaștere și Manierism

Anul universitar 2025-2026

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca
1.2. Facultatea	Facultatea de Istorie și Filosofie
1.3. Departamentul	Istorie medievală, premodernă și istoria artei
1.4. Domeniul de studii	Istorie
1.5. Ciclu de studii	Licență
1.6. Programul de studii / Calificarea	Istoria artei
1.7. Forma de învățământ	Zi

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Istoria artei universale III – Renaștere și Manierism				Codul disciplinei	HLR1319
2.2. Titularul activităților de curs			Lect. univ. Elena Firea				
2.3. Titularul activităților de seminar			Lect. univ. Elena Firea				
2.4. Anul de studiu	II	2.5. Semestrul	3	2.6. Tipul de evaluare	E	2.7. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1. Număr de ore pe săptămână	4	din care: 3.2. curs	2	3.3. seminar/ laborator/ proiect	2
3.4. Total ore din planul de învățământ	56	din care: 3.5. curs	28	3.6 seminar/laborator	28
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					15
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					8
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					15
Tutoriat (consiliere profesională)					2
Examinări					4
Alte activități					
3.7. Total ore studiu individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)				40	
3.8. Total ore pe semestru				100	
3.9. Numărul de credite				4	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	
4.2. de competențe	

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	Pentru buna desfășurare a cursului sunt necesare conexiune internet, proiecție prin videoproiector/ecran/tablă inteligentă. Pentru calitatea proiecției sunt necesare jaluzele, sau draperii opace.
5.2. de desfășurare a seminarului/ laboratorului	Pentru buna desfășurare a seminarului sunt necesare conexiune internet, proiecție prin videoproiector/ecran/tablă inteligentă. Pentru calitatea proiecției sunt necesare jaluzele, sau draperii opace.

6.1. Competențele specifice acumulate¹

Competențe profesionale/esențiale	• Prezentarea orală și scrisă, în limba programului de studii și/sau într-o limbă de circulație internațională, a cunoștințelor de specialitate aferente istoriei artei. • Utilizarea adecvată a limbajului de specialitate specific, a termenilor tehnici și a conceptelor de bază din domeniul istoriei artei. • Familiarizarea cu terminologia specifică studiului artei Renașterii și cu literatura de specialitate aferentă. • Capacitatea de analiză a documentului vizual, corelat cu alte tipuri de surse; • Spirit critic în analizarea imaginilor și a textelor aferente
Competențe transversale	• Îndeplinirea la termen, riguroasă și responsabilă, în condiții de eficiență a sarcinilor trasate, cu respectarea principiilor eticii activității științifice, aplicarea riguroasă a regulilor de citare și respingerea plagiatului. • Aplicarea tehnicilor de relaționare în grup și de muncă eficientă în echipă. • Căutarea, identificarea și utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare, conștientizarea motivațiilor extrinseci și intrinseci ale învățării continue. • Etica profesională

6.2. Rezultatele învățării

Cunoștințe	Studentul cunoaște și contextualizează istoric monumente și opere de artă reprezentative pentru Renașterea italiană, dar și pentru alte spații europene, precum și principalele evoluții artistice ale perioadei.
Aptitudini	Studentul este capabil să analizeze documentul vizual, să se raporteze în mod critic la literatura de specialitate, să comunice constatări științifice, să redacteze referate conform normelor academice, să prezinte argumentele în mod convingător.
Responsabilități și autonomie	Studentul are capacitatea de a lucra independent pentru realizarea proiectelor și a sarcinilor trasate și în echipă, pentru proiecte mai ample.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor acumulate)

¹ Se poate opta pentru competențe sau pentru rezultatele învățării, respectiv pentru ambele. În cazul în care se alege o singură variantă, se va șterge tabelul aferent celeilalte opțiuni, iar opțiunea păstrată va fi numerotată cu 6.

7.1 Obiectivul general al disciplinei	Cursul propune o incursiune în arta Renașterii europene, în primul rând a celei din Italia (Florența și Toscana, Roma, Milano, Veneția, Urbino, Regatul Neapolelui etc.) dar și a celei de peste Alpi, din Țările de Jos, Imperiul romano-german, Franța, Polonia sau Ungaria. De asemenea, cursul oferă familiarizarea cu operele unor importanți arhitecți și artiști, precum Brunelleschi, Masaccio, Piero della Francesca, Ghirlandaio, Botticelli, Leonardo, Michelangelo. Rafael, Bramante, Palladio, van Eyck, Bosch, Dürer, Tizian, Parmigianino sau Arcimboldo sau cu mari mecenai ca și Piero și Lorenzo de Medici, Federico de Montefeltro, Lodovico Gonzaga, Isabella d Este, papii Sixtus al IV-lea, Pius II, Iuliu al II-lea sau Leo X. Abordarea este diacronică (Renaștere timpurie, Renaștere matură, Renaștere târzie și Manierism), uneori despărțită pe specialități (arhitectură, sculptură, pictură, arte decorative) dar și axată pe criterii tematice (patronaj/mecenatism etc.). Se va pune accent deosebit pe observarea și recunoașterea trăsăturilor formale /stilistice ale monumentelor și operelor de artă și învățarea principalelor elemente ale limbajului vizual specific Renașterii, în contextul lor istoric specific. Pentru dobândirea culturii vizuale necesare se vor face proiecții la modul intensiv, cu material ilustrativ de cea mai înaltă calitate, incluzând aici și imersarea în realitatea virtuală a monumentelor și operelor prin căști VR și aplicații digitale specifice.
7.2 Obiectivele specifice	- Familiarizarea cu un repertoriu vast de opere (de la monumente de arhitectură și până la obiecte de artă decorativă) create în diferite centre ale Renașterii europene. - Dobândirea deprinderilor de a observa și analiza din punct de vedere vizual monumentele și operele de artă renaștentiste - Descrierea acestora cu un limbaj de specialitate adecvat, capacitatea de a analiza comparativ operele studiate cu altele (mai mult sau mai puțin asemănătoare) și plasarea lor în contextul mai larg (artistic, cultural și de civilizație) al epocii.

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare	Observații
1. Renașterea – o introducere. (Florența și „miturile fondatoare” ale Renașterii); Arhitectura Renașterii timpurii: Brunelleschi și Alberti	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
2. Orsanmichele și sculptura Renașterii timpurii – Ghiberti și Donatello	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
3. Pictura Renașterii timpurii și descoperirea perspectivei liniare (Masaccio, Fra Angelico, Piero della Francesca)	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
4. Magnificența și marii patroni ai artei Renașterii italiene (Medici, Federico da Montefeltro)	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
5. Alte centre ale Renașterii italiene: Veneția, Mantova, Milano, Regatul Neapolelui, Ferrara.	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	

6. Redescoperirea lui Vitruvius și arhitectura Renașterii mature și târzii: Giuliano și Antonio da Sangallo, Bramante.	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
7. Pictura italiană din a doua jumătate a Quattrocento-ului (1450-1500)	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
8. Titanii Renașterii: Leonardo, Michelangelo, Rafael	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
9. Il Cinquecento: arhitectură, sculptură, pictură. Palladio și „palladianismul”	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
10. Pictorii Realismului nordic: primitivii flamanzi de la Van Eyck la Pieter Bruegel.	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
11. Renașterea germană. Dürer	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
12. Franța Renașterii – marile reședințe regale	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
13. Renașterea în restul Europei (Spania, Țările de Jos, Anglia, Polonia, Ungaria, Țările Române)	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	
14. Manierismul: trăsături stilistice, artiști și centre artistice. Curs final: Renașterea: o epocă fundamentală în istoria artei europene	Prelegere participativă, expunere, demonstrație, exemplificare, analiză comparativă	

Bibliografie generală curs:

B. BOHN, J. M. SASLOW (eds.), *A companion to Renaissance and Baroque art*, Wiley-Blackwell, 2013.

C. L. CAHN, C. RILEY, *Bosch-Bruegel and the Northern Renaissance*, 1980.

Craig HARBISON, *Jan van Eyck. The Play of Realism*, (2nd edition) Reaktion Books, 2012.

D.S. CHAMBERS, *Patrons and Artists in the Italian Renaissance*, Macmillan 1970.

Ernst H. GOMBRICH, *Istoria artei*, Editura Art, București, 2012 (Capitolele 12-18).

Frederick HARTT, *History of Italian Renaissance Art. Painting, Sculpture, Architecture*, Abrams, 1969.

Gordon CAMPBELL (ed.), *The Oxford Illustrated History of the Renaissance*, Oxford, 2018.

Henri ZERNER, *Renaissance Art in France: The Invention of Classicism*, Thames and Hudson, 2003.

Joseph Leo KOERNER, *The Reformation of the Image*, Reaktion Book, 2004.

L. SILVER, J. CHIPPS SMITH, *The Essential Dürer*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2010.

Linda MURRAY, *The Late Renaissance and Mannerism*, Praeger, 1967.

M. W. AINSWORTH, Keith CHRISTIANSEN (Eds.) *From Van Eyck to Bruegel. Early Netherlandish Painting in The Metropolitan Museum of Art*, New York, 1998.

Michael BAXANDALL, *Painting and Experience in Fifteenth-Century Italy: A Primer in the Social History of Pictorial Style* (2nd edition, Oxford University Press, 1988)

P.F. GRENDLER (ed.), *The Renaissance. An Encyclopedia for students*, vol. I-IV, 2004.

Peter BURKE, *The Italian Renaissance: Culture and Society in Italy* (3rd edition), Polity, Cambridge, 2012.

Susie NASH, *Northern Renaissance Art*, Oxford, 2008.

Virgil VĂTĂȘIANU, *Istoria artei europene. Artă din perioada Renașterii*, Editura Meridiane, București, 1971 (ed. a II-a, Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2000.)

Giorgio VASARI, *Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților*, vol. 1-3, Meridiane, București, 1968.

Albrecht DÜRER, *Hrana ucenicului pictor*, Meridiane, București, 1970.

8.2 Seminar / laborator	Metode de predare	Observații
1. Introducere în istoria artei Renașterii. Prezentarea tematicii de seminar și a metodelor de evaluare. Discutarea și împărțirea temelor pentru eseuri și prezentări. Arhitectura Renașterii timpurii – studii de caz: Luciano da Laurana; Michelozzo Michelozzi	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
2. Sculptura Renașterii timpurii – studii de caz: Jacopo della Quercia, Desiderio da Settignano, Andrea del Verocchio, Luca della Robbia, Niccolò dell'Arca	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
3. Pictura Renașterii timpurii – studii de caz: Pisanello, Paolo Uccello, Benozzo Gozzoli, Filippo Lippi	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
4. Magnificența și marii patroni ai artei Renașterii italiene – studii de caz: patronajul familiilor Medici, da Montefeltro, Gonzaga, Sforza Patronajul feminin (Isabella d'Este)	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
5. Alte centre ale Renașterii italiene – studii de caz: pictorii familiei Bellini; Giorgione; Camera degli Sposi (Mantova); Scuolele venețiene și patronajul acestora artelor	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
6. Arhitectura Renașterii mature și târzii – studii de caz: Roma – <i>caput mundi</i> . Cetatea eternă ca centru al Renașterii; Giuliano da Sangallo; Capela Sfintei Fina (San Gimignano)	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
7. Pictura italiană 1450-1500 – studii de caz: Sandro Botticelli, Piero del	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor	

Pollaiuolo, Filippino Lippi, Pietro Perugino, Pinturicchio; Domenico Ghirlandaio - Capela Sassetti (Florența)	powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
8. Titanii Renașterii - studii de caz: Sagrestia Nuova, mormântul papei Iuliu al II-lea; Campidoglio; Stanza della Segnatura	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
9. Il Cinquecento – arhitectură, sculptură arhitectură – studii de caz: Giulio Romano, Tițian, Antonio da Sangallo cel Tânăr, Baldassare Peruzzi	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
10. Primitivii flamanzi – studii de caz: Robert Campin, Rogier van der Weiden, Jeronymus Bosch, Pieter Bruegel.	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
11. Renașterea în spațiul german – studii de caz: Veit Stoss; Matthias Grünewald; Hans Burgkmair; Lucas Cranach cel Bătrân	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
12. Franța Renașterii – studii de caz: Jean Goujon; Jean Fouquet; Jean Cousin	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
13. Renașterea în restul Europei – studii de caz: El Greco; Hans Holbein cel Tânăr.	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	
14. Manierismul – studii de caz: Praga și manierismul; Parmigianino; Benvenuto Cellini; Arcimboldo; Agnolo Bronzino.	Expunerea individuală a referatelor și a prezentărilor powerpoint, discutarea lor critică, dezbateră, dialogul, comparații cu alte studii de caz.	

Bibliografie selectivă seminar:

Michael Baxandall, *Painting and Experience in Fifteenth-Century Italy: A Primer in the Social History of Pictorial Style* (2nd edition, Oxford University Press, 1988)

D.S. Chambers, *Patrons and Artists in the Italian Renaissance*, Macmillan 1970.

Mary Hollingsworth, *The Medici*, 2017

A. D. Fraser Jenkins, *Cosimo de' Medici's Patronage of Architecture and the Theory of Magnificence*, Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, 33, 1970, p. 162-170.

Martin Kemp, *Leonardo*, Oxford, 2004.

John T. Paoletti, *Michelangelo's David. Florentine History and Civic Identity*, Cambridge, 2015.

Stefano Borsi, *Bramante*, Arte Dossier, Giunti, 2015

Christine Shaw, *Isabella d'Este. A Renaissance Princess*, Routledge, 2019.

Angela K. Nickerson, *A Journey into Michelangelo's Rome*, 2008.

Susie Nash, *Northern Renaissance Art*, Oxford, 2008.

Craig Harbison, *Jan van Eyck. The Play of Realism*, (2nd edition) Reaktion Books, 2012.

M. W. Ainsworth, Keith Christiansen (Eds.) *From Van Eyck to Bruegel. Early Netherlandish Painting in The Metropolitan Museum of Art*, New York, 1998.

Michael Baxandall, *The Limewood Sculptors of Renaissance Germany* (Yale University Press, 1980)

L. Silver, J. Chipps Smith, *The Essential Dürer*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2010.
 C. L. Cahn, C. Riley, *Bosch-Bruegel and the Northern Renaissance*, 1980.
 Henri Zerner, *Renaissance Art in France: The Invention of Classicism*, Thames and Hudson, 2003.
 Joseph Leo Koerner, *The Reformation of the Image*, Reaktion Book, 2004
 Thomas DaCosta Kaufmann, *Arcimboldo. Visual Jokes, Natural History, and Still-Life Painting* Univ. Chicago Press, (2010)

9. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

- Cunoștințele și competențele acumulate în cadrul acestei discipline constituie elemente de bază pentru activități legate de cercetarea, promovarea, evaluarea, protejarea și valorificarea operelor de artă și a monumentelor din perioada Renașterii, dar și din epocile ulterioare care se inspiră din arta Renașterii (Neoclasicism, Istorism, (Neo-)Palladianism etc.)

10. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 Metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	Capacitatea de analiza și contextualiza istoric documentul vizual; cunoașterea principalelor evoluții intelectuale și artistice ale epocii studiate; însușirea informațiilor de bază din bibliografia aferentă tematicii cursurilor	Examen oral	60 %
10.5 Seminar/laborator	- Abilități de comunicare academică (oral și scris) - Însușirea informațiilor de bază din bibliografia aferentă tematicii de seminar	Prezentarea orală a unui proiect în cadrul seminarului Redactarea unui referat cu bibliografie și aparat critic	20% 20%
10.6	Standard minim de performanță		
	• Minim 75% prezență la seminar		

- Nota 5 (cinci) la examinarea orală, constând în recunoașterea, descrierea și contextualizarea istorică corectă a celor mai importante monumente și opere de artă europeană din perioada studiată.

11. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)²

	Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă							
								

Data completării:
20.10.2025

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

.....

.....

Data avizării în departament:
...

Semnătura directorului de departament

.....

² Păstrați doar etichetele care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivesc disciplinei și ștergeți-le pe celelalte, inclusiv eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă - dacă nu se aplică. Dacă nicio etichetă nu descrie disciplina, ștergeți-le pe toate și scrieți "Nu se aplică".